

VÄLKKEY: Vähähiilisyiden ja taloudellisesti kestäväen kehityksen edistäminen Lapin matkailussa

Developing Low Carbon and Economically Sustainable Tourism in Lapland

3. HANKKEEN PERUSTIEDOT

Toimintalinja 1: Pk-yritystoiminnan kilpailukyky

Erytistavoite 3.1: Pk-yritysten energiatehokkuuden edistäminen

Hankeaika: 1.9.2019 - 28.2.2022 (2,5 vuotta)

Toteuttaja: Lapin liitto päätoteuttajana ja LME kumppanina. Kumppaneina Lapin kuntia, matkailun alueorganisaatioita, jäteyhtiöitä ja muita kumppaneita.

4. TIIVISTELMÄ

4.1 Hankkeen julkinen tiivistelmä (tavoitteet, toimenpiteet, tulokset)

Kansainvälisesti Lappi profiloituu kestäväen arktisen luonto- ja elämysmatkailun kohteena. Kestäväen ja vastuullisen matkailun kehittäminen on suuressa roolissa myös valmisteilla olevassa Lapin matkailustrategiassa vuosille 2019 - 2021.

Tällä hankkeella pyritään edistämään vähähiilisyiden tavoitteen toteutumista Lapin matkailussa. Hankkeessa painottuvat erityisesti ekologisen ja taloudellisen kestävyiden näkökulmat. Hankkeessa koordinoidaan yhteistyötä, asetetaan yhteisiä tavoitteita tulevaisuuteen, tehdään toimenpiteitä, seurataan ja arvioidaan kehitystä hyödyntämällä erilaisia mittareita sekä viestitään tuloksista. Toimenpiteitä toteutetaan yritys-, matkailualue- ja maakuntatasoilla.

Hankkeen teemoina ovat matkailun ekologinen ja taloudellinen kestävyys pitkällä tähtäimellä, energiaratkaisut, kierrätys ja jätehuolto, lähiruoka, sekä vähähiilisyiden ja kestävyiden mittarit. Hankkeessa toteutetaan selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetalousvaikutuksista maankäytön, kestäväen kehityksen ja elinkaariajattelun näkökulmista. Selvityksellä luodaan näkemystä ekologisesti ja taloudellisesti kestäväen kehityksen pohjaksi pitkällä aikavälillä. Selvityksen odotetaan tuottavan vertailevaa tietoa, josta on apua mm. eri toimialojen tarpeiden yhteensovittamisessa.

Hanke integroidaan täydentämään jo olemassa olevia, alueellisia kestäväen kehityksen ja vähähiilisyiden hankkeita, sekä esim. Visit Finlandin "Kestävät arktiset matkailu-destinaatiot" -

hanketta. Näin vältetään päällekkäisiltä toimenpiteiltä ja pystytään täydentämään kokonaisuutta täsmällisillä ja kohdennetuilla toimenpiteillä.

Hankkeen tavoitteina on 1. tuottaa selvitys (tai selvityksiä) matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta, minkä pohjalta voidaan tehdä kestävyyttä tukevia päätöksiä pitkälle tulevaisuuteen. 2. ottaa käyttöön erilaisia mittareita alueiden hiilijalanjäljen mittaamiseen ja seurata kehitystä niiden avulla, 3. pienentää matkailukeskusten hiilijalanjälkeä aluekohtaisilla toimenpiteillä, 4. parantaa matkailuyritysten ja matkailualueiden ympäristöosaamista, energiatehokkuutta ja materiaalitehokkuutta 5. kehittää yritysten, kuntien ja matkailualueiden yhteistyönä toimivia ratkaisuja kierrätykseen ja jätehuoltoon, sekä 6. koordinoita yhteistyötä ja lisätä matkailuelinkeinon kilpailukykyä viestimällä tehokkaasti kestävä kehityksen tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista.

Hankkeen tuloksena Lapin matkailun hiilijalanjälki pienenee ja kestävyys paranee. Hanke tuottaa mitattavia tuloksia, joiden avulla matkailun kestävyden kehittymistä voidaan seurata ja joiden kautta siitä voidaan viestiä.

4.2 Hankkeen nimi englanninkielellä

Developing Low Carbon and Economically Sustainable Tourism in Lapland

4.3 Hankkeen julkinen tiivistelmä englannin kielellä

Internationally, Lapland is a pioneer in sustainable arctic nature and adventure tourism. The development of sustainable and responsible tourism also plays a major role in the Lapland tourism strategy for 2019 - 2021.

This project aims to promote the achievement of the low carbon target in Lapland tourism. In particular, the project focuses on ecological and economic sustainability aspects. The project coordinates co-operation, sets common goals for the future, takes measures, monitors and evaluates development by utilizing various indicators and communicates results. The measures are implemented at enterprise, tourism and provincial levels.

The project focuses on the long-term sustainability of tourism, energy solutions, recycling and waste management as well as low carbon and sustainability indicators. The project will carry out a study on the regional economic impacts of tourism and other industries from the perspectives of land use, sustainable development and life-cycle thinking. The study creates a vision for ecologically and economically sustainable development in the long term. The study is expected to produce comparative information, which will help to take into account the needs of different sectors.

The project will be integrated to complement already existing regional sustainable development and low carbon projects (for example Visit Finland's Sustainable Arctic Tourism Destinations project). This avoids duplication of effort and completes the low-carbon goal with precise and targeted measures.

The objectives of the project are to:

1. produce a report on the regional economic impact of tourism and other industries from a life-cycle perspective,
2. Introduce different indicators for measuring the carbon footprint of regions, and monitor progress with them;
3. Reduce the carbon footprint of tourist centers through regional measures;
4. Improve the environmental expertise, energy efficiency and material efficiency of tourism businesses and tourist areas;
5. develop and promote solutions for recycling and waste management in cooperation between businesses, municipalities and tourist areas;
6. Increase the competitiveness of the tourism industry by coordinating the co-operation and effectively communicating the goals, measures and results of sustainable development.

As a result of the project, the carbon footprint of tourism in Lapland will decrease and sustainability will improve. The project produces measurable results for monitoring and communicating the development of tourism sustainability.

5. HANKKEEN TARVE, TAVOITTEET JA KOHDERYHMÄ

5.1 Mihin tarpeeseen tai ongelmaan hankkeella haetaan ratkaisua? Miten hanke on valmisteltu? Miten hankkeessa on otettu huomioon aiemmin rahoitettujen hankkeiden tulokset?

Hankkeella halutaan edistää vähähiilisyiden ja taloudellisen kestävyiden tavoitteiden toteutumista Lapin matkailussa. Lisäksi hankkeella halutaan koordinoita ja tehostaa yhteistyötä jo olemassa olevien hankkeiden ja prosessien välillä. Tarve hankkeelle on tunnistettu matkailuelinkeinon piirissä ja hanketta on valmisteltu yhteistyössä Lapin matkailuelinkeinon liiton sekä useiden matkailun toimijoiden kanssa.

5.2 Mitkä ovat hankkeen tavoitteet?

Hankkeen tavoitteina on 1. tuottaa selvitys (tai selvityksiä) matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta, minkä pohjalta voidaan tehdä kestävyttä tukevia päätöksiä pitkälle tulevaisuuteen. 2. ottaa käyttöön erilaisia mittareita alueiden hiilijalanjäljen mittaamiseen ja seurata kehitystä niiden avulla, 3. pienentää matkailukeskusten hiilijalanjälkeä aluekohtaisilla toimenpiteillä, 4. parantaa matkailuyritysten ja matkailualueiden ympäristöosaamista, energiatehokkuutta ja materiaalitehokkuutta 5. kehittää yritysten, kuntien ja matkailualueiden yhteistyönä toimivia ratkaisuja kierrätykseen ja jätehuoltoon, sekä 6. koordinoita yhteistyötä ja lisätä matkailuelinkeinon kilpailukykyä viestimällä tehokkaasti kestävä kehityksen tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista.

5.3 Mikä on hankkeen uutuus- tai lisäarvo? Mitä toimintatapojen muutosta halutaan saada aikaan?

Matkailuyritykset ovat sitoutuneita vähähiilisyiden sekä kestävä liiketoiminnan kehittämiseen. Infran ja alueellisen palvelun kehittäminen ovat tällä hetkellä pullonkaloja yritysten järkeville, kestävä kehitystä tukeville investoinneille. Matkailun ja muita toimialoja edustavien yritysten, sekä

kuntien ja matkailualueiden yhteistyötä lisätään, jotta saadaan aikaan tehokkaampia ratkaisuja energiankulutukseen, jätehuoltoon, kierrätykseen ja uusiutuvien materiaalien hyödyntämiseen.

Lapissa on pieniä luomu- ja lähiruuan tuottajia. Hankkeessa pyritään luomaan tiiviimpi yhteistyö ruuantuottajien ja matkailuyrittäjien välille. Jätteiden käsittelyn ja kierrätyksen tehostamiseksi rakennetaan uudenlaista toimintamallia yritysten, kuntien ja matkailualueiden välille. Hankkeen aikana pyritään löytämään uusia ja innovatiivisia ratkaisuja biopohjaisten materiaalien käyttöönottoon ja hyödyntämiseen matkailuelinkeinon piirissä, jolloin voidaan huomattavasti pienentää hiilijalanjälkeä. Lisäksi edistetään mm. puurakentamista ja lähiruuan käyttöä.

5.4 Mitkä ovat hankkeen varsinaiset kohderyhmät?

Hankkeen varsinaisia kohderyhmiä ovat kunnat, matkailualueet ja alueorganisaatiot, sekä matkailuyritykset.

5.5. Mitkä ovat hankkeen välilliset kohderyhmät?

Hankkeen välillisiä kohderyhmiä ovat kiertotalous/jätehuolto-, energianjakelu- ja ruuantuottajayritykset ja muut kumppanit, esim. biopohjaisten materiaalien tai polttoaineiden tuottajat.

6. TOTEUTUS JA TULOKSET

6.1 Mitkä ovat hankkeen konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi?

Hankkeessa on seitsemän, osittain toisiinsa kytkeytyvää tavoitetta, joiden sisällä toteutetaan toimenpiteitä tarpeen mukaan yritys-, kunta-, matkailualue- tai maakuntatasolla. Alueittain valitaan olennaiset painopistealueet.

Liikenteen merkitys vähähiilisyden edistämässä on suuri, mutta koska siihen tehdään toimenpiteitä jo Open Arctic Maas -hankkeessa, se rajataan pois tämän hankkeen toimenpiteistä. Myös sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä matkailun kehittäminen rajataan pääsääntöisesti pois, koska näitä asioita kehitetään käynnistymisvaiheessa olevilla muilla hankkeilla. Ne kuitenkin liittyvät osittain taloudellisen kestävyden teemaan, joka on hankkeessa toimenpiteenä.

Aluksi hankkeessa kartoitetaan jo olemassa olevat hankkeet ja toimenpiteet matkailun vähähiilisyden ja kestävyden kehittämiseksi, sekä määritellään ne asiat, joissa hanke voi täydentää jo käynnissä olevia kehittämisprosesseja. Jos esim. jossain alueellisessa hankkeessa jo tehdään vähähiilisyttä toteuttavia toimenpiteitä, mutta siitä puuttuvat mittarit, tämä koordinoiva hanke voi tarjota tietoa erilaisista mittausmenetelmistä sekä auttaa mittareiden valinnassa ja käyttöönotossa. Jollakin muulla alueella tarve/kehittämiskohde voi painottua esim. jätehuoltoon. Hankkeen tarkoituksena ei ole tehdä kaikkea kaikkialla, vaan on koordinoida yhteistyötä, jakaa parhaita käytäntöjä ja täydentää jo olemassa olevaa kehittämistyötä.

WP 1: Selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta

Hankkeessa toteutetaan maakuntatason selvitys (tai selvityksiä) matkailun ja muiden toimialojen aluetalousvaikutuksista kestäväen kehityksen ja elinkaariajattelun näkökulmista. Selvityksellä luodaan näkemystä kestäväen kehityksen pohjaksi pitkällä aikavälillä. Selvityksen odotetaan tuottavan vertailevaa tietoa, josta on apua mm. eri toimialojen tarpeiden yhteensovittamisessa. Myös muita vastaavia selvityksiä voidaan toteuttaa.

WP 2: Vähähiilisyiden ja kestävyiden mittaaminen ja seuranta

Työpaketissa selvitetään erilaisia mahdollisuuksia mitata vähähiilisyttä tai ekologista kestävyttä yritys-, kunta- tai matkailukeskustasolla. Matkailukeskuksissa toteutetaan hankkeen alussa hiilijalanjälkimittaus tai sovelletaan vastaavia vähähiilisyiden mittauksia ja indikaattoreita (esim. syke.fi). Vastaavat mittaukset toteutetaan hankkeen lopussa, jolloin saadaan tietoa siitä onko vähähiilisyiden tavoitteessa edistytty. Tavoitteena on, että hankkeessa löydetty mittarit ja mittaukset jäävät osaksi matkailualueiden pysyvää toimintaa.

Mallia vähähiilisyiden mittaamiseen haetaan mm. yhteistyöllä Etelä-Savossa toteutetun VÄHIMAT -hankkeen kanssa. Myös muita menetelmiä testataan, esim. ns. Montenegron malli.

WP 3: Matkailukeskusten hiilijalanjäljen pienentäminen

Kartoitetaan matkailualueella jo tehtyjä toimenpiteitä hiilijalanjäljen pienentämiseksi, benchmarkataan esim. arktinen biotalous- ja kiertotalous -hankkeissa tehtyjä ratkaisuja sekä sovitellaan niitä matkailualueelle, selvitetään miten esim. voidaan kehittää jätehuoltoa, lähiruuan käyttöä, tehostaa kuljetuksia yms. Lisäksi selvitetään matkailukeskusten energiaratkaisuja ja kartoitetaan, onko mahdollista esim. kilpailuttaa yhteisesti vihreää sähköä. Työpaketissa jaetaan hyviä käytäntöjä ja etsitään uusia keinoja tavoitteiden toteuttamiseksi. Ne voivat pitää sisällään esim. muissa työpaketeissa tehtäviä toimenpiteitä. Matkailukeskusten tarpeet ja keinot vähähiilisyiden edistämiseksi voivat vaihdella, joten pyritään löytämään ne keinot, jotka vievät asiaa eteenpäin yksilöllisesti kullakin matkailualueella tai kunnassa. Yhteistyön koordinointi ja toimijoiden sitouttaminen toimenpiteisiin on keskeistä. Lisäksi tarjotaan yrityksille tietoa, työkaluja ja mittareita oman hiilijalanjälkensä seuraamiseen.

WP 4: Matkailuyritysten ja matkailualueiden ympäristöosaamisen, energiatehokkuuden ja materiaalitehokkuuden parantaminen

Tietoa esim. energiatehokkuuden lisäämisestä on paljon tarjolla, mutta yritykset eivät välttämättä löydä tiedon äärelle, eivätkä osaa soveltaa sitä oman yrityksensä toimintaan. Esim. Lapin Arktisen biotalouden kehittämissuunnitelmassa on tavoitteita, joita voidaan suoraan soveltaa matkailutoimialalle (esim. lapinenergiakonttorit.fi), mutta se kannattaa tehdä yhteistyössä ja koordinoitusti.

Tässä työpaketissa matkailuyrityksille jaetaan tietoa keinoista vähähiilisuuden edistämiseksi, sekä energia- ja materiaalitehokkuuden edistämiseksi. Yrityksiä rohkaistaan ottamaan käyttöön tehokkaampia menetelmiä ja toimintamalleja. Lisäksi edistetään yritysten verkostoitumista ja yhteistyötä, sekä jaetaan hyviä käytäntöjä.

Suurien linjojen lisäksi keskitytään myös pienempiin, kestävyyttä edistäviin toimenpiteisiin ajatuksella, että jokainen yritys voi tehdä jotain. Näitä ovat esim. puurakentamisen suosiminen, muovittomuus tai kestävät kokous- ja kongressijärjestelyt. Toimialarajat ylittävää yhteistyötä tehdään esim. biotalous- ja kiertotalousklustereiden, sekä luonnontuote- ja elintarviketoimialojen kanssa.

Yhtenä tavoitteena on muovin kulutuksen vähentäminen. Yhteistyökumppaneiksi haetaan biopohjaisia materiaaleja tai polttoaineita tuottavia yrityksiä. Yhteistyön kautta yritetään löytää keinoja, joilla niitä voisi hyödyntää paremmin matkailuelinkeinon piirissä. Biopohjaisia materiaaleja ja biokomposiitteja voidaan käyttää uudelleen, kierrättää muiden muovien mukana ja käyttää elinkaarensa lopussa energiaksi. Lisäksi puurakentaminen on vähähiilinen ratkaisu, joten hanke pyrkii edistämään puurakentamisen yleistymistä matkailukäytössä.

WP 5: Kierrätysratkaisujen ja jätehuollon kehittäminen

Matkailualueilla on ongelmana se, että muovin ja biojätteen keräys ei ole riittävän tehokasta ja jätteen kuljetusmatkat ovat pitkät, mikä nostaa kustannuksia. Työpaketin tavoitteena on yhteistyössä jätehuoltoyrityksien ja kuntien kanssa tehostaa muovin kierrätystä ja biojätteen hyödyntämistä, sekä kehittää jätteenkäsittelyyn ratkaisuja, jotka minimoisivat kuljetusmatkoja. Lisäksi tavoitellaan muovin käytön, jätteen määrän ja ruokahävikin vähentämistä.

Työpaketissa toteutetaan seuraavia toimenpiteitä:

- Tehdään yhteistyötä Pidä Lappi Siistinä ry:n kanssa (PLS:n omassa hankkeessa selvitetään matkailuyritysten jätteenkierrätyksen tarpeet matkailualueilla, tehdään suunnitelma toiminnan tehostamiseksi ja toteutetaan pienimuotoisia investointeja jätteenkeräyspisteistä)
- Keskitytään toimenpiteisiin maakunnan tasolla eli kuljetusten ja terminaalien sijainnin optimointiin siten, että kustannuksia saadaan alennettua
- Kootaan tieto kaikista käynnissä olevista jätehuoltoon liittyvistä hankkeista, jotta ei tehdä päällekkäisyyksiä ja saadaan Lappi-tason kokonaiskuva tilanteesta
- Tehostetaan asumisjätteen ja elinkeinotoiminnan tuottaman jätteen hyötykäyttöä kokonaisuutena, sekä rakennetaan yhteistyötä kunnallisten ja yksityisten jätehuoltoyritysten välille.
- Selvitetään asumisen ja elinkeinotoiminnan tuottama biojätteen kokonaismäärä koko Lapin alueella ja arvioidaan mahdollisen biojätelaitoksen kustannustehokkuutta, kuljetusmahdollisuuksia, keräyspisteitä jne.
- Kehitetään jätehuollon, biopolttoaineiden tuotannon ja matkailun välille uudenlaista arvoketjua. (Esim. Lapista kerätystä biojätteestä tuotetaan lappilaisessa biojätelaitoksessa polttoainetta, jota käytetään VAE-alueella operoivan Hop on - Hop off bussin polttoaineena).
- Yhteinen, toimialarajat ylittävä vaikuttajaviestintä

Yhteistyökumppaneina toimivat lappilaiset jäteyhtiöt kuten Lapeco ja Urbaser, sekä Pidä Lappi Siistinä ry.

WP 6: Yhteistyön koordinaatio ja viestintä koko hankkeen ajan

Hankkeessa koordinoidaan eri alueiden ja hankkeiden yhteistyötä, sekä toteutetaan viestintää koko hankkeen ajan sekä hankkeen toimenpiteistä että Lapin matkailun vähähiilisyyden ja kestävän kehityksen toteutumisesta. Viestinnässä konkretisoidaan saadut tulokset ja hyödyt, laaditaan kärkiviestit ja työkalut, joiden avulla yritykset ja matkailualueet voivat viestiä saaduista tuloksista. Viestinnällä pyritään kertomaan todennettujen mittausten ja konkreettisten esimerkkien kautta miksi Lapin matkailu on ekologisesti kestävä. Näitä viestejä hyödynnetään erityisesti kansainvälisessä markkinoinnissa. Tavoitteena on lisätä matkailuelinkeinon kilpailukykyä kansainvälisessä kilpailussa. Viestinnässä tehdään yhteistyötä Visit Finlandin Arktiset kestävät matkailu-destinaatiot -hankkeen sekä House of Laplandin kanssa.

6.2 Mitä hankkeella saadaan aikaan? Mitä lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia sillä on?

Lapin maakunta tunnustetaan kansainvälisesti arktisen alueen edelläkävijäksi matkailun vähähiilisyyden ja kestävän liiketoiminnan kehittäjänä. Hankkeessa luotu public - private toimialarajat ylittävä toimintamalli vähähiilisyyden edistämiseksi toimii esimerkkinä muille alueille ja toimialojen väliselle yhteistyölle arktiselle alueella ja laajemminkin.

6.3 Miten hakemuksen kohteena olevaa toimintaa jatketaan ja tuloksia sekä kokemuksia hyödynnetään hankkeen päättymisen jälkeen?

Hankkeessa luodaan yhteistyöverkostoa, toimintamalleja ja työkaluja alueille, kuntiin ja yrityksille toteuttaa tehokkaammin kestävä kehitys matkailussa. Toiminnan odotetaan jatkuvan osittain markkinaehtoisesti osittain lisäkehittämisen kautta.

7. KUSTANNUSARVIO JA RAHOITUSSUUNNITELMA

Alla on esitetty kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma 2,5 vuotta kestäväälle hankkeelle, jossa mukana vähintään viisi matkailualueetta, useampia kuntia, LME, jätehuoltoyhtiöitä, Pidä Lappi siistinä ry. ja muita kumppaneita.

Hankkeen budjetti:

Palkkakustannukset (projektipäällikkö ja projektikoordinaattori)	304 200
Ostopalvelut (mm. aluetalousselvitys, vähähiilisyysindikaattorit, työpajat)	106 420
Matkakustannukset	10 000
Kone- ja laiteinvestoinnit	0

Rakennukset ja maa-alueet	0
Muut kustannukset (mm. viestintä)	10 000
<u>Flat rate 15 %</u>	<u>45 630</u>
Kustannukset yhteensä €	476 250

Omarahoitus 20 %: 95 250 €

Omarahoituksen kattaminen:

	rahoitus/v.	rahoitus/2,5 vuotta
LME	8 000	20 000
Lapin kunnat	16 500	41 250
matkailualueet	koon muk.	11 000
Lapeco		20 000
<u>Urbaser</u>		<u>3 000</u>
YHT. €		95 250

8. Muilta rahoittajilta haettu rahoitus

Hankeeseen on haettu omarahoitusta kunnista, matkailualueilta ja muilta kumppaneilta.

9. YHTEYDET MUIHIN HANKKEISIIN

Lapin liiton kestävän kehityksen ohjelma (jota VÄLKKY osaltaan toteuttaa), Visit Finlandin Arktiset kestävät matkailudestinaatiot -hanke, Visit Arctic Europe II -hanke, sekä useat muuta paikalliset tai alueelliset vähähiilisyiden edistämiseen liittyvät hankkeet (kuten Kittilän jätteiden kierrätys hanke, Kittilän kestävät kilpailutukset -hanke, MTI:n MAMOMI -hanke, Sallan hanke jne.)

10. Esitys hankkeen ohjausryhmän kokoonpanoksi

Hankkeen ohjausryhmään esitetään kutsuttavaksi seuraavat edustajat:

Lapin liitto

Lapin matkailuelinkeinon liitto LME

Kuntien edustajat (2-3)

Matkailualueiden edustajat (2-3)

Hankekumppanien edustajat (yksi jokaisesta)

11. Allekirjoitukset

Maiju Hyyry

Yhteysjohtaja